

SAVUNA ILMAAN

Krematoriouunin hehkussa vainaja ja arkku muuttuvat neljäksi litraksi tuhkaa. Sata vuotta sitten polttohautaus oli kauhistus, mutta nykyään suurissa kaupungeissa tuhkataan jo yli puolet vainajista.

TEKSTI LAURI HAAPANEN KUVAT KATJA TÄHJÄ

Talvipäivän hämy laskeutuu hautarivien ylle. Kuusten keskellä, kiemuraisen Espoonjoen rannalla on rakennus, jonka parimetrisestä piipusta tupruaa pakasilmaan aavistus valkeaa savua.

Espoon seurakuntayhtymän siunauskappeli ja sen yhteydessä toimiva krematorio siunattiin käyttöön vuonna 1964, minkä jälkeen niiden kautta on lähtenyt viimeisel-

le matkalleen 13 900 vainajaa. Viime vuonna tuhkauksia oli jo lähes 800, kaksi kolmasosaa Espoon hautauksista.

"Uskon, että tuhkausten osuus nousee edelleen ja sille löytyvät omat perinteensä ja mallinsa", arvioi krematorionhoitaja Mikael Wilén.

Maaseudulla ja pohjoisessa valtaosa vainajista saatetaan maan poveen yhä arkussa, mutta etelän kasvukeskusten hautausmaat alkavat yksinkertaisesti käydä ahtaiksi. Maansäätön lisäksi tuhkausta tulee omisille paljon halvemmaksi, ja taloudellisten syiden ohella sitä puoltaa myös ekologia: ruumiista ei pääse leviämään bakteereja esimerkiksi pohjaveteen. Sanonta puhdistavasta tullesta onkin tässä yhteydessä varsin osuva.

Arvokkaan arkista työtä

Mikael Wilén on toiminut alalla kahdeksan vuotta. Hän huolehtii Espoon krematorion ja siunauskappelin toiminnasta yhdessä kahden vahtimestarin kanssa. Tavallisena työpäivänään Wilén saattaa uuniin viisi arkua, mutta ruuhkatilanteissa krematorion kahdella uunilla voidaan tuhkata kymmenenkin vainajaa päivässä.

Aamulla uuneja lämmitetään öljypolttimilla muutama tunti. Kun uunit kuumeenevat vajaan 800 asteen lämpötilaan, polttimet sammutetaan.

"Kun arkku ajetaan sisään, se syttyy korkeassa lämpötilassa itsestään palamaan. Tämä puolestaan nostaa lämpötilaa edelleen", Wilén kertoo. Vainajaa ei siis oikeastaan polteta, sillä liekkiä ei missään vaiheessa suunnata ruumiiseen.

Kuolema on Wilénin työssä arkista, mutta arvokasta. Krematorionhoitajan tumman liivin alta pilkottaa kravatti, jalassa on suorat housut. Vainajaan tai tuhkaan ei missään vaiheessa kosketa, eikä Wilén avaa uunin ovea, sillä siellä on vielä jäähtymässä päivän viimeinen tuhka. Se halutaan suojata ulkopuolisten katseilta.

Siisti, valkoinen kaakelein pinnoitettu uunihuone ja henkilökunnan selkeät toimintaohjeet eivät tue krematorioihin liitettyjä hurjia tarinoita, joissa uunin laitteet

vainajat nousevat istumaan tai heiluttelevat käsiään, ja alkoholisoituneet krematorionhoitajat hankkivat lisätuloja myymällä "vähän käytettyjä" arkkuja.

Wilén leikkaa nopeasti kaupunkitarinoita siivet. "Laitteet ovat sellaiset, että ilman arkua vainajaa ei edes saa uuniin. Muita vaihtoehtoja ei ole olemassa."

Pakanariitistä hyväksytyksi tavaksi

Polttohautaukseen liittyvien legendojen taustalla lieene tiedonpuute ja ruumiinpolton vastustajien lietsoma pelko. Tuhkausta alkoi yleistyä länsimaissa uudelleen vasta pari vuosisataa sitten.

Kristittyjen keskuudessa polttohautaus oli pidetty pakanallisena hautaustapana, vaikka yhtään teologisesti perusteltua polttohautauskieltoa ei olekaan tiedossa. Ongelmia alkoi kuitenkin syntyä 1700-luvulla, kun Euroopan kaupungit paisuivat todelliseksi metropoleiksi, ja hautausmaat kävivät ahtaiksi ja epähygieenisiksi.

1800-luvulla jatkui valistuksen ajan aloittama kristinuskon dogmien arvostelu. Myös lääketieteessä oli tehty uraauurtavia havaintoja, joiden mukaan hautausmaiden uskottiin vaikuttavan tautien leviämiseen. Polttohautaus alkoi saada yhä enemmän kannatusta.

Uuden ajan ensimmäinen tuhkausta tapahtui Italiassa vuonna 1876, minkä jälkeen tapa levisi nopeasti eri puolille Eurooppaa, Tanskaa ja Ruotsia myöten.

Suomen Kuolleidenpoltoyhdistys, nykyään Suomen hautausmaa- ja krematorioliitto, perustettiin 1889. Yhdistys sai yllättävänkin tiukkaa vastustusta sekä valtiotalon että kirkon taholta, ja maamme ensimmäinen krematorio rakennettiin vasta 1926. Yleisempää hyväksyntää tuhkausta alkoi saada toisen maailmansodan jälkeen.

Nykyään krematoriot ovat pääosin seurakuntien omistuksessa, ja tuhkausta mielletään tasavertaiseksi osaksi hautaustoimea. Suomen hautausmaa- ja krematorioliiton pääsihteeri **Ahto Rintala** ei näe tuhkausten yleistymiselle esteitä. "Tosin perinteet voivat etenkin maaseudulla edelleen vaikuttaa ja ohjata hautaamaan vainajat maahan."

Tapiolan uurnalehdossa omaiset syyttävät muistokynttilänsä lasiseen kynttilähuoneeseen.

Muinaisyegyptiläinen muumiointi ja hautalahjat heijastavat myös ajatusta sielun ja ruumiin yhteenkuuluvuudesta. Kuolneiden maailma oli kuitenkin erillään elävien maailmasta, ja balsamointi mahdollisti elämän jatkumisen kuoleman valtakunnassa. Myös islaminuskossa ruumiin ja sielun yhteenkuuluvuus on kuoleman jälkeen hyvin konkreettista siihen liittyvine paratiisin neitoineen ja viineineen.

Intiassa matkaava törmää sen sijaan edelleen avoroviioihin, joista tuhka ripotellaan Ganges-joen pyhään virtaan. Hindujen käsityksen mukaan sielu vaeltaa kuoleman jälkeen uuteen ruumiiseen, kunnes irrottautuu kokonaan kiertokulusta. Polttohautauksen uskotaan nopeuttavan maallista kahleesta vapautumista.

Espoon hautaustoimistosta kerrotaan, että seurakuntayhtymän puolesta mitään esteitä eri uskontokuntiin kuuluvien tuhkaamiseen ei ole.

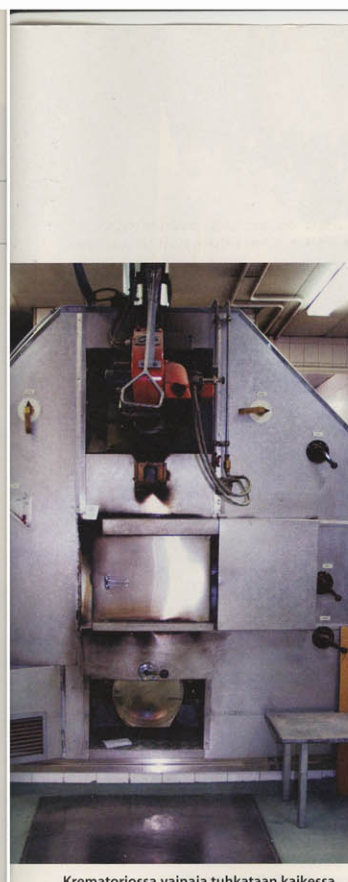
Omaisten surua ei voi kantaa

Modernilla krematoriouunilla tuhkausta on varsin automatisoitu tapahtuma, jossa krematorionhoitajalla on lähinnä valvojan rooli.

"Tuhkausten voi ajaa kolmella eripituisella ohjelmalla. Kakksohjelmalla tuhkaataan sellaisia kavereita, jotka ovat suunnilleen minun kokoisiani. Se on sellainen tunti ja vartti. Kolmosohjelma on sitten vähän isommille henkilöille, ja se kestää vajaa kaksi ja puoli tuntia", Wilén selvittää.

Ykkösohjelmasta Wilén ei mainitse mitään. Ehkä pienistä arkuista on helpompi vaieta, vaikkei hän myönnäkään, että omaisten suru tarttuisi. "Se on sellainen asia, jonka selvittää itselleen ennen kuin tälle alalle tulee. Ei omaisten surua jaksa eikä kannata kantaa kotiin. Kyllä se jää tänne työpaikalle."

Uunista tuhka siirretään tuhkankestelykoneeseen, joka erottelee arkunnaulat, tekoniivet ja muun palamattoman, ja jauttaa tuhkan hienoksi. Sitten maalliset jäänteet – noin neljä litraa ja viisi kiloa – kaadetaan uurnaun, joka viehdään ruumiinhuoneeseen, kappelin takahuoneeseen ja toimistohuoneiden ohi rakennuksen toisessa päässä sijaitsevaan uurnaluovutushuoneeseen.

Krematoriossa vainaja tuhkataan kaikessa rauhassa, suojassa ulkopuolisten katseilta.

Maan poveen tai meren aaltoihin

Kun uurna on luovutettu omisille, he voivat viedä sen hautausmaalle tai uurnalehtoon, sirotella muistolehtoon tai säilöä kolumbaarioon. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuhkan saa sijoittaa myös mille tahansa muulle maa- tai vesialueelle, kunhan maanomistaja antaa siihen luvan. Tuhkaa ei kuitenkaan saa jakaa osiin.

Loppujen lopuksi tuhkausta tapahtuu sama kemiallinen hajoitusprosessi kuin maahan haudattaessakin, mutta kymmenien vuosien sijaan reilussa tunnissa. "Kyllä minä koen tämän yhtä arvokkaana ja hyvänä ratkaisuna. Myös omana ratkaisunani, kun se päivä koittaa", Mikael Wilén pohtii.

Kirkko tai mikään muukaan taho ei vaikuta siihen, mihin ratkaisuun kussakin tilanteessa päädytään. "Se on omaisten valinta ja vainajan viimeinen toivomus."

Tapiolan uurnalehdosta tuli Espoon viides hautausmaa

Pyhänpäivänä käyttöön vihitty Tapiolan uurnalehto on Espoon viides hautausmaa. Tapiolan kirkon ja uimahallin väliin sijoituvalla alueella on kolumbaario- ja uurnahautoja sekä muistolehto.

Kolumbaario on hautausmauri, jonka lokeroihin sijoitetaan vainajan tuhka ja oveen laitetaan muistolaatta. Uurnahaudassa tuhka kätketään maahan, ja muistolaatta kiinnitetään haudan vieressä olevaan muistomerkkiin. Muistolehdossa tuhka taas haudataan maahan, mutta vainajan haudan viereen ei tule muistomerkkiä tai -laattaa. Haudattujen nimet voidaan kirjoittaa muistolehdon vieressä olevaan seinäkkeeseen. Yhteensä Tapiolan uurnalehdossa on 8 000 hautapaikkaa.

Vanhin Espoon hautausmaista on Kirkon hautausmaa, joka on syntynyt ja laajentunut vähitellen Espoon keskiaikaisen kirkon ympärille. Hautausmaata on laajennettu jo viidesti, mutta muistolehto on tällä hetkellä ainoa paikka, jonne Kirkon hautausmaalla saa edelleen uusia hautapaikkoja. Sinne haudattaessa vainajan nimi ei tule näkyviin. Kappelin hautausmaa otettiin käyttöön vuonna 1963, ja siellä on vapaana ainoastaan uurnapaikkoja. Sitä vastoin vuonna 1986 valmistuneen Kellonummen hautausmaan uurna-, arku- ja anonyymihauta-alueet ovat kaikki käytettävissä. Kellonummen haudat sijaitsevat luonnontilassa olevan mäntymetsikön keskellä.

Olarin kirkon kupeessa sijaitseva Gräsän uurnalehto valmistui 1996, ja vuonna 2001 se sai Vihervuoden mitalin korkeatasoisesta ja esteettisesti viimeistelystä toteutuksestaan.

Espoossa nykyiset hautapaikat loppuvat tulevalla vuosikymmenellä, mutta Kellonummen ja Espoon kirkon hautausmaiden laajennukseen suunnitellut maa-alueet ovat jo seurakuntien omistuksessa.*

www.espooneurakunta.fi

Tuhkausta on pitkälle automatisoitu. Krematorionhoitaja Mikael Wilén seuraa polton etenemistä uunin valvontataulusta.